

Wilde bijen in mijn tuin

Tekst Annette van Berkel

Bijen van de Paarse Pracht

Natte heideterreinen hebben in de tijd van de bloei van de dopheide en struikheide in juni, juli en augustus, heel wat stuifmeel en nectar te vergeven. Het is niet verwonderlijk, dat er een aantal wilde bijen gespecialiseerd is op deze planten.

Toen ik dan ook in augustus een weekje ging kamperen bij het Dwingelderveld stond ik handenwrijvend klaar, want daar waren drie bijensoorten te zien die ik nog nooit gezien had, omdat ik nu eenmaal tussen de rivieren woon. Het meest blij was ik met de kans op het zien van de heidehommel (*Bombus humilis*).

Heidehommel

De heidehommel is een zeldzame hommelmel, die alleen nog in Drenthe op de grote vochtige heideterreinen, zoals het Dwingelderveld, te vinden is. Ondanks dat hij zeldzaam is, komt hij op uitgestrekte vochtige heideterreinen in redelijke aantallen voor en is er vaak de meest algemene hommelmel. Vroeger kwam hij ook buiten deze terreinen op andere plekken in Nederland voor. Onderzoekers vermoeden, dat hij door de afwezigheid van algemene hommelmels in de kern van zo'n groot heidegebied het hier wel redt. In het vroege voorjaar, wanneer de algemene hommelmels al beginnen met hun nesten, is er voor hen op de heidevelden weinig te halen. De heidehommel is een laat vliegende hommelmel die pas verschijnt in mei. Die heeft geen last van afwezigheid van nectar en stuifmeel in maart en april.

Heidezandbij op struikheide. Foto Pieter van Breugel

Gouden hommelmel

De heidehommel is een bruingeel, mat goud aandoende hommelmel met een mooi roodbruin gekleurde bovenkant van het borststuk. Daar kunnen wat zwarte haren tussen zitten, die onder andere net boven de vleugelaanhechting zitten. Bij de lichte vorm van de akkerhommel, die sterk lijkt op de heidehommel, zitten daar geen zwarte haren. Er is een zeldzame donkere kleurvorm van de heidehommel die een heel zwart behaarde bovenkant van het borststuk heeft. Het achterlijf is doorgaans bruingeel behaard met op de bovenkant op het 2^e en 3^e segment een oranje band. In tegenstelling tot akkerhommelmels hebben heidehommelmels nooit oranje haren aan de achterlijfspunt.

En of ik ze gezien heb? Jazeker! Tientallen! En inderdaad in het centrum van het Dwingelderveld vloog hij vrijwel als enige bij rond. Een enkele erg ver van huis vliegende honingbij kon je op geluid onderscheiden van de hommelmels. Een heidehommel heeft een duidelijk zwaarder geluid. Heidehommelmels maken hun nest meestal bovengronds van plantenmateriaal. Een enkele keer maken ze ook gebruik van verlaten muizenholten.

Je treft de heidehommelmels vooral op de dopheide en in mindere mate op de struikheide. Maar ze foerageren ook op andere bloemen voor zowel nectar als stuifmeel. Ik heb ze tot mijn verbazing gericht zien vliegen op tormentil, een vrij klein geel bloemetje, ook als er struikheide voorhanden was! Verder zag ik ze op klokjesgentiaan, rolklaver, hertshooi, vlasbekje en andere bloemen, die voorradig waren langs de paden. Het was bijzonder leuk om deze hommelmel te volgen en te kijken hoe zij leven. Ik vond zelfs een nest: in een muizenhol!

Heidezijdebij en heidezandbij

Al jagend op de heidehommelmels kwam ik tot mijn vreugde ook de heidezijdebij (*Colletes succinctus*) tegen. Het beestje is iets kleiner dan een honingbij. Het heeft roodbruine beharing op de bovenkant van het borststuk en een pikzwart, glimmend achterlijf met witte, glad aanliggende haarbandjes. Op het eerste segment van het achterlijf zit aan weerszijden een bosje oranje haren. Ze zijn vooral te vinden op droge heideterreinen met bloeiende struikheide. Ze verzamelen stuifmeel en nectar op struikheide met de kop omlaag. Dit in tegenstelling tot de heidezandbij (*Andrena fuscipes*) die dat doet met

Heidezandbij. Foto Annette van Berkel

Heidehommel werkster op dopheide. Foto Annette van Berkel

Heidehommel mannetje op struikheide. Foto Annette van Berkel

Heidehommel werkster in biotoop. Foto Annette van Berkel

de kop omhoog. Deze soort kwam ik ook tegen en ik herkende haar direct aan haar manier van foerageren.

De heidezandbij lijkt wel wat op de heidezandbij, maar de haren op de bovenkant van het borststuk zijn wat minder roodbruin. De bandjes op het achterlijf hebben enigszins afstaande haren. Samen met het verschil in foerageergedrag zijn deze twee bijen in het veld goed uit elkaar te houden. De heidezandbij en de heidezandbij vliegen in augustus, wanneer hun belangrijkste drachtplant bloeit. Ze zijn beide redelijk algemeen en zijn in tegenstelling tot de heidehommels ook

op heidevelden elders in Nederland te vinden.

Ik kan het iedereen aanraden om eens in augustus een bezoek te brengen aan de heidevelden en op zoek te gaan naar de bovenbeschreven bijen! ●